

VIRO CLARISSIMO

LONGA AVITARUM IMAGINUM SERIE,
NOBILISSIMO, FULGENTISSIMO

LITTERARUM CULTORI, ATQUE FAUTORI
PERILLUSTRI,

EXCELENTISSIMO

D. D. PETRO PAULO

Abarca de Bolea Ximenez de
Urrea &c. &c.

COMITI DE ARANDA, ET CASTELFLORIDO, &c. &c.
Aragoniae Praepotenti Nobili ex genere (Vulgo Rico-
Homme de Naturaleza) Hispaniarum Primae classis Magnati,
insignis Ordinis Velleris aurei Equiti, Stipatori Regio
Cubiculario cum exercitio, Novae Castellae Praefecto,
Exercitus Imperatori, Supremi Senatus Praefidi &c. &c.

D. IOSEPHUS ANTONIUS MON ET VELARDE.

AND E M aliquando, Comes Cel-
sissime, gratia, atque auxilio
tuo forum scholae sunt factae,
atque neglectis proletariae iurisprudentiae

*

in

inamoenis, atque sterilibus tricis, quibus mi-
ferrime hucusque consenescebamus, placi-
diores musas colimus, eo prolixius, quo ear-
um uberiores fructus secreta voluptate sen-
timus. Scilicet ceterae Europae Academiae in
id incumbere hodierna die videntur, ut, qua
par est, assidua defatigatione iuris publici, na-
turalis, & gentium perutile studium noctur-
na versent, diurnaque manu, non curis, non
laboribus, non vigiliis parcentes, ut in inte-
grum Regnum, Provincias, aut Respubli-
cas, immo extra earum metas, ac terminos dis-
ciplinarum harum propagetur compendium,
& curetur incrementum. Hinc Grotii, Pufen-
dorffii, Cocceii, Heineccii, Hobbesii, Nood-
tii, Bynkershoekii, Strykii: hinc tot tanta-
que in dies commissa praelo opera, ut ne illo-
rum quidem enumerationi haec, quantum-
cunque longa, par charta sit. Interea nos in-
glorii, vilissimas disputationes sophisticis, aut
ineptis rationibus transigentes, masculam vi-
rilemque iurisprudentiam penitus oblit: hoc

uno contenti in nescio cuius ridiculae antinomia mustaceo turpissimam laureolam quaerimus. Iam quae inde incommoda manent, atque praeiudicia, lippis sunt ipsis notissima: foecundiora studia deserta: profundiora artis arcana ab omnibus ignorata, ne dicam contenta: reconditae philologiae iucundissima mysteria, atque eruditionis flosculi suavissimi, utriusque historiae leges, aut notiones supervacaneae habitae sunt, aut damnosae. Quid de Iure *Fiscali*, aut Republicae, de civitatum Ordine, & Muneribus, Decuriis, Decurionibus, Tributis, Annonis, Salariis, Reditibus, quid de Patrimonio Principis, domus Regiae Officialibus, Spectaculis, Ludis, Frumentatione, & Pascuis, quid demum de Legationibus, Viis publicis, Stratoribus, cautum, stabilitumque sit, fueritve, misis sunt pauciores, qui compertum habeant: ut merito ea iuris pars per quandam grammaticorum antiphrasin, *volumen* appelletur, quatenus nunquam evol-

vatur. Haec tu omnia cernis, Oculatissime Praefes, atque rimatus es, dolesque, vel potius indignaris, miserandam adeo temporum calamitatem nostrorum; Sed quid ad tanta obiicis? non certe stipendiorum magnificentiam, qua ignavos sollicites, aut desides non provectoris fortunae, aut praemiorum spem: non poenarum acerbitatem, qua incuriosos terreas, aut inertes excites. Nutu, signis, vultu, cuncta componis. Adeo in animos nostros dominaris, ut desiderijs tuis, & cogitationibus, ex quo pateant, occursum eamus; Amas bonorum artium lauram undequaque supellectilem? Amamus & nos, atque ad eam comparandam hilares accingimur; Optas vividae gentis florentem exercitum, solis libris natae, apud praesentis valentis, & posteros, à qua ius publicum ita anxie excolatur, ut pro eo tanquam pro aris pugnetur, & focus? Praesto quidem est; quandoquidem tuis sub auspicijs, sero licet, ast demum fausta illuxit aetas, qua hocci-

ne studium, tam avide inter nostrates vi-
geat, ut non sit dubitandum, fore conti-
nuo plerosque, qui gloriam perantiquam
gentis nostrae veterino Patrum sopitam de-
nuo suscitent, atque augeant: tantumque
meditationibus suis possint, ut externos A.A.
longo intervallo post se relinquunt, opes
alienas indignantes, qui tantum valent pro-
priis. Quod si contigerit, incredibile, quan-
tum tibi gloriae, nobis commodo, repu-
blicae profectui futurum. Sciant enim li-
bri, in quos nunc penuria aliorum incidis-
mus, non infrequentibus erroribus peiora
adhuc minantibus, & ita magnam partem
comparati sunt in dolendo, ridendove nos-
trorum in re litteraria socordiam, ne di-
cam hebetudinem, ut fere ad obtrectatio-
nem potius, sive calumniam, quam ad lu-
cem, & illustrationem nostram videan-
tur sparsi. Quod cum multis de causis gra-
ve esse debeat, tum etiam praecipue, quia
opibus nostris ditantur, atque affluunt, qui
tam

tam procaciter in paupertatem, atque dedecus nostrum debacchantur. Nempe unus Cobarruvias, Vasquius, Ayala, & Victoria utramque fere paginam Grotii implent, à quo ceteri hauserunt: ut si in laudatis A.A. profecerimus, potius nobis restitutas, quam donatas possessiones merito dicamus, neque habeamus, quo iure possimus spoliari: Quapropter neutrum horum ferendum est: tot nempe nostrum in exteros adeo impense concessisse, ut nihil nisi peregrinum spirent, aut probent: & rursus hos in patrimonio nostro ita superbire, ut in proprio possent. Utraque curabis componere æquus ingeniorum aestimator, tantumque tua industria progrediemur, ut omnes alios facile superemus, in hoc meliores, quod in veri inquisitione neque effraenata mentium libido susque deque vertat beatissimum rationis regnum: neque ingeniorum nimis constricta libertas, aut plus iusto religiosa generosis animis, atque subtilibus cogitationibus officiat. Hac mente

rerum omnium summam tenens, nihil non facis, ut solertia, atque sagacia ingenia in primam celebritatem pateant, atque attollantur: indeque bono meo natum suspicor, ut me licet longe positum tua beneficia invenerint, quorum postremum non est, meas hasce theses è tenebris tandem ereptas, novitatem quandam spirantes, immortali tuo nomini inscriptas benevola humanitate excipere: quo nihil mihi reapse aut honoratius potuit, aut optatius contingere. Idcirco post impetratam studiis meis quietem, absolutis tandem Academiae praeceptis, ac tantum non armis positis, iterum me ad litteraria praelia accingere decrevi: nihil tibi gratius futurum existimans, quam si nomen meum iis darem, qui ius Publicum exercent, aut colunt: ut ita si minus litteris splendorem, saltem numerum augere viderer, aliosque ad imitationem allicerem, & provocarem. Nunc autem ego si gratitudine non obruerer, & multitudine dicendorum, si vel mea mens, aut cogitatio capere satis, vel dicendo complecti eas oratio posset, non

nihil de laudibus tuis, Praeclarissime Praefes
congererem: quae plures sane, aut veriores
sunt, quam quas adulatio immeritis largi-
ta est. Itaque dum animo, ac oculis, quae
seribam, recordor, vix mihi habeo fidem, tan-
ta in te cumulata paucorum rapido lustro-
rum curriculo, quanta ad celebriorem Princi-
pum, Heroumve senectutem suffecerint: Sed
quid non assequeris laboribus assiduis, atque
curis, vel à puero assuefactus? Neque enim la-
tet, ea aetate, qua ceteri deliciis indulgent,
te ad severiorem disciplinam, ut viribus exer-
cendis vacares, segregatum, contentum à lu-
xuria, à cibis laetioribus, potu iucundiore abs-
tentum, cruciatum, fatigatum. Inde mari, nes-
cio quo piscatorio fragili lembo solum ad
Italiae oras, atque arma traductum: hor-
rente ad atrociam pericla comitatu, & fa-
milia, ut sciremus, in nullo tantam erga te,
quam in te erga Regem fidelitatem, atque
amorem inveniri posse. Iam vero quam cla-
rus bello, quam strenuus sis: quam bello
non, resloq obno: sas ubi qmo obno:ib li-

tibus instructissimus, apud omnes audias: notum sane est, ut si in aliquem hac tempestate arma pararentur, tu unus nullius invidia, communi omnium plausu Imperator designarēris. Atque si futura licet augurari, videre mihi videor maxima cum alacritate, atque contentione ad praelia, ad hostes milites accurrere, utpote victoriae sub tanto duce securos, & tantum non ipsa pericla, atque elementa provocare. Neque bellicas virtutes possedisse sat erat: etiam Numina dedere, ut togae dotibus ornareris: quippe qui negotiorum intervalla tanta elegancia dispunxisti, ut pacis artibus fervires, animum disciplinis exercendo. Tunc equidem virtutes civiles omneis sine strepitu, & murmure colebas: in amicitis fidelis: in sermone sincerus: in cultu simplex: in lectione assiduus: etiam in minimis diligentissimus. Sed maior revera de te opinio erat, quam ut posset angustis ignobilis vici cancellis contineri: in publicam lucem denuo revocatus, additis eclipsi nitentibus, Legationes, Provincias obiisti: quo genio non quaeramus.

**

mus.

mus. Pat tibi ubique sapientiae, atque prudentiae fama, è propria penu, non ex lustratione dissitarum Provinciarum, & Regionum quaesita; quanquam in hisce mirum, quanta observaris, legeris, aut scripseris. Illud mihi elata voce liceat prodere: cum innumeros libros & selectissimos è Germania, Hollandia, Gallia, Italia tecum portares, cogeretisque invitus eorum lectionem ad noctes differre, tota die in Aulis absumta, nullum tamen esse, qui non omnino evolutus, atque sedulo examinatus fuerit: his tuo ipsius stylo notatis, quae vel admirationem, vel nostris cum moribus concordiam praesferrent, aut discordiam. Haec illi discant, qui in pati itinere satis sibi consuluisse, aut profecisse putant, si postquam animum recrearint, statim nostra fastidiant. Post haec, Celsissime Comes, ad regimen Valentiae promotus, tanta rectitudine, probitate, virtute Regnum illud moderabaris, ut vix tres essent menses elapsi,

cum iam tota Provincia laudibus tuis per-
sonabat, sentiebatque beneficia. Paulo tan-
dem serius, quam speraverant boni, clavum
tenes in Regia, sed ad tuam gloriam per-
tinuit, prius dignitatem mereri, quam habe-
re. Neque solum in pacanda Urbe, aut com-
ponendis irrequietis animis totus intendis.
Unus hic tibi labor, quantus ille est, si non
horarum, at brevium dierum fuit. Itaque non
solum quietam, tranquillamque regionem
habes, verum & florentem, atque beatam.
Quantum laborum, & aerumnarum verbi
compendio! Scilicet fovere commercia, fraena-
ta mercatorum tyrannide, noxiam sagaci-
tatem, & industriam detegere, atque pur-
gare: poenas adhibere raras, sed promptas, at-
que opportunas: improborum remeritatem
nusquam alias quam in Regia facivorem in-
clusam plusquam aeolico utre: in iustitiae
folio quotidie, & perpetuo assidere: omnes,
& omnia ubique audire, discernere, pro-
videre: cuncta nosse vel in reconditis ani-
mo-

morum recessibus delitescencia : immensam multitudinem in maxima annonae caritate sublevare , reficere : gigantei corporis unam animam esse : vigiliam, inediam ferre , si res, aut Rex postulant : plurima denique , quae & moliris , & exequeris : haec vero omnia, quae plurimorum manus , oculos , ingenia desiderant , tam alto suppressa silentio , ut non nisi opera ipsa innotescant , non mihi humano ingenio , aut viribus duntaxat confutare posse videntur. Vetus erat opinio , à Patribus accepta, Consilii Regalis Praesidem tot implicari negotiis , curisque molestis , ut vix tanto oneri unus , atque idem homo par esset. Quod si ita est ; quid est de te dicendum , qui non uni praees , sed duobus Consiliis , non diu tantum , sed etiam noctu , multoties usque ad gallicantum non civilibus , sed & militaribus difficillimis rationibus praepediris ? Vicisti opinionem ; Et quid non vinces auctoritate & virtute ? ; Quid non perficies studio , labore exercitus , & in maximis cu-

ris, negotiisque versatus. Ego vero licet de ista tua praestantia, quantum quilibet alius, gratulor vehementer, vereor maxime, ne id, quod hac aetate illam amplificat, apud posteros non noceat: nam cum tot, tam praeclara de te legerint, vix fidem tribuent, atque non historiam putabunt, sed fabulam; Quis enim tam est facundus, ut, qua decet, dignitate de theatris, spectaculis, urbis ornamentis, aequatis convallibus, perfossis montibus, extractis arcibus, ceterisque in aeternitatem monumentis, quae te auctorem agnoscunt, ulla possit verba facere? Tui verò ipsius in maxima potestate verissimam animi temperantiam, qua imperii ipsius aciem hebetas: indefessam ad preces, & negotia patientiam, raram, neque ante visam in percipiendis, aperiendisque rebus perspicaciam, haec qui perpendunt omnia, nihil existimant cum ipsis posse conferri. Me autem illa tua prae ceteris comitas, atque modestia delectat, quae tanta est, ut inter tam grandia tropaea, inter Principis gratiam

tiam, gentiumque suaves susurros; ita sereno vultu incedas, ac si haec non audisses, aut neglexisses. Frustra Populus tui ad spectum ambit: frustra digito, vultu, gestu indicaris: frustra tanta amoris signa, in quae gentes profiliunt. Tranquillus animus, & ad modestiam compositus nescit superbire, & detrectat encomia, aut aspernatur: Quis unquam tanta, tamque laudanda cogitavit, dixit, atque patravit? Sed si de praeclarioribus factis tuis aliquando data occasione verba facis, perinde ea narras, ac si non auctor, sed expectator fuisses, ut merito dubitetur, an tu, an opinio fefellerit: si de victoriis sermo est, ita rem tractas, tanquam si aliquod tibi dedecus allaturae essent, neque aliud oblivisceris nisi tuam causam. Sed vires nostrae deficiunt eodem sane tempore, quo in dies tua augentur gesta celeberrima: & sicut quondam de nobilissimo milite dictum est, non nisi in cicatricibus vulnerari posse, ita de te nisi repetendo nihil est, quod dicatur. Hunc ego
trium-

triumphum verissimae gloriae per posteritatis
seriem inoffensos cursus agere, litterarum cu-
ra erit, si tam impensè, profusèque, quan-
tum credo, illis faveas: tum illae aliquando
absenti parem virtutibus tuis locum inter
Heroes constituent. Parum enim est in homi-
num memoria, si eam non vetat consenesce-
re scribentium fides. D. O. M. ultra omnem
aetatem sospitem te, atque beatissimum ser-
vet: meque tui obsequentissimum, tibi que
fausta omnia è Coelo precantem perpetuo
ames, ut facis, tuoque patrocinio dignari
pergas.

Senibusque nocet.

Venerabili. lib. 1. Epistol.

I. 175. 27.

Aequae pauperibus prodest,
Locupletibus aequae,
Aequae neglectum pueris,
Senibusque nocebit.

Venusin. lib. 1. Epistol.

1. vers. 25.

ASSERTIONES JURIS NATURALIS,

ET GENTIUM PUBLICE DISCUTIENDAE.

I.

DE iure naturali acturis, operae pretium est in limine eius existentiam asserere, originemque suam, & auctorem ostendere, nempe DEUM, per Jeremiam dicentem: *dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Unde definiendum hoc ius existimamus: *Imperium, seu iussum divinae voluntatis necessario praecipientis rectae rationi convenientia, & prohibentis contraria, per animi sensu nobis congenita, patefactum.*

II.

CUM autem vero sit lex hominibus imperans ex decreto divinae voluntatis, & ex can. *in istis d. q. leges constituantur, cum promulgantur,* opus est, ut confitet de voluntate imperante, vel prohibente quod quidem continget per naturae praescripta, cum intellectus noster certus moraliter reddatur de iussu creatoris *in nulla quippe anima est ex August. l. 1. de Serm. Domin. quae ratiocinari possit, in cuius conscientia non loquatur Deus.*

III.

HOC vero ius naturale legale dividitur in absolutum, quod nequit non obligare, & limitatum, seu hypoteticum, ex hypotesi nimirum certi status proficiscens: utrumque autem hominum duntaxat proprium est: illud quidem immutabile, unum ex fine, uniforme, & universale: quia omnes in quibus recta ratio est, & ubique obstringit: evidens: inter caetera maximè excellens, utpotè eorum norma, & vera ratio naturae congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, quae vocat ad officium iubendo, & vetando, ut Lactant. de vero cultu l. 6. c. 8.

IV.

JURIS huius naturalis in voluntate Dei consistentis, ac per rectam rationem imperantis obiectum, qua praecipientis, est solum intrinsece bonum: qua prohibentis, solum intrinsece malum. Verum quia oritur quaestio, & unde bonitas haec intrinseca colligi debeat, ut eam prosequamur, aut malitia, ut eam vitemus? hic Rhodius, hic saltus est! explosis quorundam commentis, afferendum duximus: principium ultimum, adaequatum, & fundamentale, ex quo discerni possit quidquid ad legem naturalem refertur, esse Deum ipsum, qua auctorem, & gubernatorem naturae humanae infinite perfectum.

V.

SED asserta cognoscendi regula hac generali propositione vere exprimitur: quidquid sapientiae, providentiae, iustitiae, vel alteri Dei perfectioni, qua auctoris, & gubernatoris naturae humanae directe opponitur, id censendum ab eo sub levi, vel gravi culpa necessario prohibitum: quidquid vero perfectio eius ad sapienter creandam, & provide gubernandam naturam humanam directe exigebat, exigitque necessario, praecipitum esse non ambigitur. Ex

3

adverso id omne, quod nulli perfectioni Dei, qua ductoris,
& gubernatoris nostri nec adhaeret, nec directe opponitur,
jure naturali nec praeceptum est, nec prohibitum.

VI.

LICET quidam legem naturalem proprio Marte auspice,
sola ratione magistra, universo orbi docendam pro-
mittant; nos vero, qui parum nobis confisi, decipi
nolumus *similitudinibus rationum*, ut aiebat Aug. principia
inadaequata iuris naturalis indicativa, seu regulas huius
cognoscendi censemus Sacram Scripturam, divinam reve-
lationem, auctoritatem, theologiam naturalem, ac ius de-
nique canonicum, seu civile: his enim adiumentis nec tur-
piter aberrabimus in ijs obligationibus adimplendis, quae
etsi à natura proveniant, ita obscurae, & dubiae quando-
que sunt, ut sibi soli relicta ratio nihil concludere valeat.

VII.

HIS principijs legem naturalem, & constituentibus, &
enunciatis praemissis, non abs re nunc me fac-
turum arbitror, si eius effectum exponam: & pri-
mum quidem, teste Apost. ad Rom. 2. in his verbis: *gen-
tes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt,
faciunt, testimonium reddente illis conscientia illorum*, jus na-
turale omnium conscientias adstringit graviter, aut leviter,
prout ex eius fine, materia, & objecto desumatur: unde ad
huius obligationis implementum, vel transgressionem adesse
libertas debet, vel voluntas.

VIII:

VINCULUM autem ex jure naturae descendens vel est
non strictum, proveniens scilicet ex morali honestate,
quin tamen ullum onus compensationis, restitu-
tionisve inducat; aut strictum, cum haec onera accedunt
necessariae virtutis honestati: huius vero effectus extrinse-
cus, & à jure civili receptus triplex est, compensatio nempe,
exceptio, & sic debiti per errorem soluti nulla repetitio.

adversus id omne, quod nulli perfectioni Dei, qua ductoribus
& gubernatoris nostri nec adhaeret, nec directe opponitur. IX.

SED hic sane probe examinate oportet, & num iure naturali omnia omnibus, & singulis sint obligata? seu quomodo brocardicum illud: *iure naturali omnia sunt communia*, accipi debeat? Et quidem spectata prima rerum constitutione, qua res à Deo conditae, & generi humano donatae sunt, ita omnia erant communia, ut iniustum esset, quempiam à cuiusque rei usu repellere: postquam vero gentes successu temporis, & recta ratione suadente eas diviserunt commodioris usus, & pacis servandae gratia, bonorum communio expiravit; nec Deo obnitente, cuius praeceptum nullum extat, ut res in eodem primo naturae statu semper maneant: eundemque excipit sensum: quod iure naturali omnes homines sint liberi, quin inde servitus naturae adversetur.

X.

SCIENDUM tamen est, ius naturale quandoque actus quosdam non solum prohibere, sed etiam irritos reddere, ac nullos: cum nimirum potestas deficit, voluntas, materiae convenientia, & aptitudo. Exinde rei alienae donatio, & matrimonium patris cum filia nullius roboris est ex potestatis moralis defectu, & si physice fortassis exerceantur. Idque ipsum continget in omni actu à persona expresse, vel tacite per seipsam à natura, aut per legem positivam facta incapaci, celebrato: & ita matrimonium sub impedimento dirimente etiam iuris humani, sive ecclesiastici, sive civilis (Regum quippe potestati talia apponere proculdubio licet secundum se) contractum, iure naturali non subsistit.

XI.

EX defectu quoque voluntatis inanes censentur actus in quorum nuncupationem deest sufficiens consensus utriusque contrahentis, atque ita expressus dissensus, vis, dolus, errorque substantialis vanum, & futilem actum reddunt, cui causam dederunt, sicut & materiae incapacitas, qualis esset impotentia absoluta coeundi,

tionem, iure naturali actus irritus, & omnino inutilis est; secus tamen si metus non fuerit causa moralis consensus in actum, sed mera occasio, prout accidit in eo, qui cogitur adimplere, quod aliunde tenetur facere, vel omittere, & si haec aggressio ex parte metum inferentis iniusta sit ratione violentiae: idemque asserimus in actu ex occasione causae necessariae, vel etiam liberae metu gravi elicitio, in voto scilicet emisso in periculo maris, seu a viatore ex latronum timore.

XV.

SED dubium oritur, an iure naturali valeat, & obliget actus, cum quis non alias iniquo aggressori, vel cuiuspiam tertio obstrictus, serio etiam interne consenserit in obligationem, aut dominij translationem, non tamen ex alia causa quam ad effugiendam mortem sibi hic & nunc minantem? Et profecto Cicer. sola lege naturali magistra, l. 1. de Offic. sensit, *illis promissis standum non esse, quae coactus quis metu obtulerit*: & nos hac regula nixi, affirmare cogimur, nullam parere obligationem consensum ad redimendam iniustam vexationem excussum, praecunte D. Thom. 2. 2. qu. 89. à 7. ad 3.

XVI.

QUOSDAM iuris naturalis effectus breviter perstrinximus, sequitur nunc, ad quem finem illi effectus colliment, ostendere: quae utilitas nobis ex huius iuris observantia: & an diversi status adventitii ei aliquid addant, aut detrahant. Et quidem cum vel ex Poeta Ethnico: *oderunt peccare boni virtutis amore :: oderunt peccare mali formidine poenae* D. O. M. obiectum asserere iustitiae naturalis, eiusque finem aeternam felicitatem constituere decrevimus: quia negato praemio aeterno, non est, quod ad virtutem alliciat, & à vitijs deterrèat: molestia enim, & voluptas temporanea minimum movent, & potius animos irritant, quam appetitum exfatiant. Unde aiebat Aug. de Const. l. 1. c. 4. & 5. : *dicebat Epicurus: mibi frui carne bonum est: dicebat*

Stoicus: mihi frui mea mente bonum est: dicebat Apostolus: mihi autem adhaerere Deo bonum est: errat Epicurus, fallitur Stoicus; tunc enim anima vivit, si non secundum carnem, nec secundum se ipsam vivit, sed secundum Deum: sicut enim anima carnis, ita Deus animae vita est.

XVII.

Commodum vero proveniens ex accurata legis naturalis observatione nobis innuit D. Thom. qu. 14. de Veritate art. 11. ad 1. ubi ait: *siquis in silvis ductum luminis naturalis sequatur in appetitu boni, & fuga mali, certissime tenendum est, quod et Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quae credenda sunt, vel aliquem fidei praedicatorum ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* Act. 10. nam Deus summe bonus, qui hominem condidit ad gloriam suam extrinsecam, media, quibus ad salutem perveniat, subministravit.

XVIII.

HANC vero legem, quae ab eius fine maxime pollet, minime tollit status hominis adventitius: unde primigenia illa naturae lex immutabilis erit, licet materia legis extrinsece vicissitudinem recipiat propter statum supervenientem societatis humanae universalis, vel singularis.

XIX.

Postquam bases, & fundamenta iurisprudentiae naturalis posuimus, & quaedam eius generaliora praecepta deteximus, ad specificas obligationes in officiis Deo, nobismetipsis, & proximo iuri naturali praestandis consistentes, ultro concedimus. *Primus enim etiam secundum Ethnicos ex Senec. epist. 95. Deorum cultus est, credere Deos, deinde reddere illis maiestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla est maiestas.* Equidem existentiam Dei, eiusque vulgarem notionem ipsa rerum vicissitudo, solis, & lunae interruptus cursus, ac tota Coelorum machina prae-

sefert, & narrat: quod vero sit sapiens, iustus, providus, immortalis, supremus dominus, puniens delicta, & virtutum remunerator, quivis etiam rudi minerva capere potens erit.

XX.

Igitur homo his cognitionibus praeditus, & de Deo recte sentiens tamquam de auctore naturae, & ente summe necessario ei cultum exhibere tenetur, internum nempe in veneratione mentis Deo devotae consistentem, & externum, ac mixtum, ostendendo se eius servum, & cultorem, non utique certi cultus, sed obsequia debiti amoris, quae creator cordibus nostris inseruit, praestando: officia laudis, honoris, & reverentiae in invocatione pro beneficijs accipiendis, & gratiarum actione pro acceptis fundata retribuendo: ea denique fugiendo, & vetando, quae ipsa natura Deo ingrata nobis promulgat.

XXI.

HINC recte depromitur, finem naturae humanae, & religionis naturalis in statu, quo nunc vivimus, scilicet elevato, eoque non primigenio, sed adventitio, & civili sub Christo reparatore, Magistratibus, & lege positiva tam divina, quam humana constituto, esse quoad substantiam omnino eundem cum fine religionis christianae, nec unum ab altero, nisi quoad modum differri.

XXII.

SED inter alias de lege naturali quaestio nobilissima est, num religio interna hoc iure ab omni imperio, & potestate coactiva sit libera? Et supposito, neminem prudentem ambigere, quin ad actum internum solo consensu perficiendum, legitimosque Magistratus omnino latentem nullus cogere possit, cum libertas naturalis facultatem faciendi, quod liber, praesferat, nisi quid vi, aut jure prohibeatur, asserendum est: religionem tam internam, quam externam liberam esse libertate autonoma vivendi, & Deum

colendi, non quomodocunque, & cuiusque libet, sed
ut per leges naturales, & divinas necesse est, & ad salu-
tem expedit: ac idem ius in conscientia Principes, &
Magistratus devincit, ut pro viribus suis, seclusis inevira-
bilis alterius gravis mali, aut summae necessitatis circum-
stantiis, falsam religionem externe manifestatam impedi-
ant, ac veram promoveant, & tueantur: prout effecerunt Constan-
tinus, & Iustinianus in suo Cod. repet. praelect. tot. tit.
de Sum. Trin. nam licet superior nequeat ferri in actus
mere internos vi coactiva, vi tamen directiva potest natu-
ralia, & divina praecepta declarare, vel etiam de novo praecep-
re, ut subditi recte de Deo credant, & sentiant, praecep-
ti effectum ipsorum conscientia relinquendo, ut si non obe-
dierint, Deo respondeant, *qui renes, & corda scrutatur.*

XXIII.

DE officiis Deo exhibendis hucusque pertractavimus: rec-
to ergo ordine ad ea procedere oportet, quae sibi
ipsi homo praestare tenetur: & haec ad animum
alia, alia ad corpus spectant: utraque vero exigunt vitae
honestatem, convenientem statui culturam, rectum usum
facultatum internarum, & externarum: nonnulla vero à
naturali iustitia: reliqua à sola decentia proveniunt, oriun-
turque à Deo, tamquam suo principio immediato, & adae-
quato: nam homo, quidquid est, dicente Platon. *Dei
possessio est:* & à principiis mediatis, & inadaequatis, qua-
lia sunt amor sibi naturaliter obitus, & recta constitutio
generis humani ad felicitatem naturae rationalis necessa-
ria.

XXIV.

VITAE ergo honestas in recto usu facultatum animae,
& corporis sistit: unusquisque enim intellectum, &
voluntatem tenetur excolere quoad Deum, quoad
seipsum, ac denique erga proximos, ut eius mens notio-
nibus, quibus oportet, instructa, suos nexus omnino ex-
pediat, & voluntas rationi subiciatur, ut omnes animi la-

bes compescat, & inordinatos affectus coerceat: imo haec ita comparare sollicitè curandum est, ut non modo praecepta officia accurate praestentur, sed etiam illa quae in sola decentia nituntur: ita docente Senec. de Form. vit. *cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus aequus, ad misericordiam pronus, in adversis firmus, in prosperis captus, & humilis.*

XXV.

SANE honestas vitae exteriorem hominis culturam spectans, prout lege naturali sancita est, in necessaria vitae conservatione, sanitatis, & integritatis corporis custodia vertitur. Haec enim bona, quorum usus duntaxat penes homines est, extra casus iusti belli, martyrij, aliisque rationabilis causae quilibet servare tenetur, eisque uti congruo ad finem assequendum modo, & salva, ut dici assolet, rei substantia. Quamobrem nosmetipsos alere cogimur, ac prudentem curam propriae valetudinis exhibere: e contra prohibita est omnis ingluvies, ebrietas, (quorum nomine & antr opophagia continetur) malignosa mutilatio, & directa sui occisio.

XXVI.

HOC vero praeceptum complectitur etiam rectum usum facultatum tam corporis, quam fortunae: illae consistunt in quinque sensibus externis, aliisque corporis dotibus: per fortunae facultates intelligimus divitias, pecuniam, possessiones, & quidquid ab extrinseco ordinatum est ad miseras hominum sublevandas: his enim velut instrumentis deserviri cogimur, ut directe, vel indirecte saltem ad finem à Domino praefixum contendamus. Itaque istae haec munera non adimplent, qui aliquo sensu otiose, & inutiliter ad solam voluptatem abutuntur, & qui intemperanter pecunias profundendo, prodigalitate vitio laborant.

XXVII.

EX his certe oportet inferri, iure naturali luxuriam omnem in suo genere prohibitam esse: cuius species sunt fornicatio simplex, stuprum, raptus, adulterium, incestus, sacrilegium, molities, sodomia, & bestialitas, omnis denique impudicitia, seu prava desideria in genere luxuriae, vaga scortatio, tactus, oscula extra matrimonium, non minus quam auditus, & aspectus, qui à naturae lege abhorrent, & rectae rationi repugnant.

XXVIII.

SED cum homo inter officia sibi debita quoddam etiam ius necessitatis habeat, quo interdum aliorum cum laesione uti valeat, hoc privilegium explanare, & certis limitibus circumscribere operae pretium duxi, ne amplius, quam par est, in aliorum praeiudicium, & iniuriam explicetur. Et quidem necessitas ex Aristot. vel est absoluta, vel moralis, prout aliquid aliter fieri nequit simpliciter, aut saltem naturaliter, seu physice, vel solummodo moraliter; hoc est, sine maxima difficultate: posterior haec vel est extrema, sive corporalis, sive spiritualis: vel est gravis, corpus etiam, vel animam afficiens, ac demum communis, in qua scilicet censentur esse pauperes ostentim mendicantes.

XXIX.

HAC necessitatis facta partitione, quoad propositum attinet, sequitur, axiomati illo in C. 4. extr. de Reg. iur. nempe, *quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum*, lucem ex iure naturali suffundere. Et asserto principio, necessitatem absolutam, sive physice, sive moraliter hic & nunc invincibilem, aliquid facientem, vel omittentem vicillius, à poena & culpa immunem reddere: affirmare non cunctamur, nullam actionem à iure absoluto naturali prohibitam, etiam qualibet cogente necessitate, vel moralis, fieri licitam: perinde ac si ex eodem iure hypote-

trico reperitur cohibita: nisi forsan praecepti materia mutetur: secus vero extrema necessitas moralis, & saepe gravis honestum efficit actum, duntaxat lege positiva, humana, vel etiam divina prohibitum; nisi in bonum communitatis, grave alias malum subiturae dirigatur, contemptum legis, legislatorisve includat, aut medium simpliciter ad salutem necessarium evertat: licet pro foro externo ad legis violatae suspicionem tollendam superiori innotescere debeat. Tandem necessitas communis vires legis, etiam positivae, & humanae nusquam imminuit, aut enervat.

XXX.

EX hoc necessitatis privilegio inferitur, posse extreme indigentem aliena contrectare: non quia reddantur communia ex hac causa, liberumque sit alienis uti, perinde ac propriis, sed quia vinculum imperfectum obstringens ad sublevandam proximorum deiectionem perficitur: ita ut si facultas magistratum adeundi sub manu esset, quilibet compelleretur ad vitae subsidia praestanda, sed quia tempus non suppetit, & fames, seu nuditas urgent, capere vel clam, vel aperta vi poterit esuriens, aut nudus, quod ad sui conservationem exegerit: ea tamen lege, ut si aliquando ad pinguiorem fortunam devenerit, restitutioni sit obnoxius, praecipue si res magni praetii sit.

XXXI.

Quemadmodum verum est, homini ius defensionis competere, ita etiam certum existimamus, nullam praeferuntque adesse obligationem huiusmodi facultatis exercendae, praesertim aggressorem occidendi: teste Quintilian. decla. 7. *cumta, si videatur, iura percurrere, nusquam adeo pro nobis sollicita lex est, ut quod praestat, extorqueat; quin imo licet saepe occidere iustam invasorem tam iure naturali, quam civili, canonico, ac etiam Divino committatur; id tamen non procedit, cum iniustus aggressor appellatus est Rex, Princeps, aliave persona valde utilis, aut salutis publicae necessaria: vel si praevideatur magna incom-*

13

moda in rempublicam, familiam regiam, aut regni statum exinde secutura: *omnibus enim bonis expedit, salvam esse rempublicam.* ex Cicer. l. 2. de Offic.

XXXII.

SED cum haec omnia exaudienda sint cum moderamine inculpatæ tutelæ, huius conditiones explanare, nostri muneris erit. Equidem defensio inculpata erit quoad causam, si nullam invasori dederit aggressus, & quoad modum, si maiori vi non utatur, quam opus est ad iniuriam arcendam. Præterea requiritur, ut periculum sit certum, præsens, & quod aliter vitari, aut reparari nequeat: et si de fortunæ bonis sermo sit, ut damnum magni aestimetur.

XXXIII.

NUNC de famæ, & honoris tuitione aliqua non nihil utilia differere progredimur. Et cum *crudelis*, existimandus sit ex August. *qui famam negligit*, statuere audeamus, totalem famæ neglectum naturæ legi repugnare: maxime si cum præiudicio alterius iungatur, aut infamia tertio irrogetur, vel si necessaria sit ad perfecte exhibendum officium alteri stricto iure debitum. Unde quilibet compos mentis, etiam in ordine religioso constitutus, ad eius conservationem intendere valet per media honesta, & statui congrua, vel superiore invito.

XXXIV.

SED animadvertere oportet, defensioni occiduae (prætermissa primo quolibet motu animi, & rationem perturbanti) læsi honoris causa nullum in praxi locum esse: ideoque & duellum, omni lege prohibitum, & ne vix eisdem ab ulla gente barbara permissum, iuri naturali omnino repugnat. Volentem etiam vim pudicitiae interre, quæ, Ovid. *canente nulla reparabilis arte* (læsa pudicitia est) *deperit illa semel*, occidere licet, turpi conatui officinando; secus vero expostfacto, propriæ vindictæ

gra-

gratia, cuius exercendae privata auctoritate in statu sociali nullum ius est.

XXXV.

Officia Deo, & nobismetipsis praestanda palam fecimus: superest modo, ea quae proximis debentur, tam unicuique privato, quam civitati, aut reipublicae, seu magistratibus dignoscere: Haec autem officia, cum sint actiones, vel omissiones iure naturali ordinatae, sunt vel perfecta, quorum exigendorum adest potestas: vel imperfecta, in naturae aequitate nixa: vel absoluta, quorum obligatio homini coaeva est: vel hypothetica denique, ex alicuius facti hypotesi provenientia.

XXXVI.

SANE haec officia interne, & externe exhiberi iubet tam societatis, & publicae pacis conservatio, quam nostri conditoris perfectio, ex cuius verbo, & exemplo iniurias parere, & à memoria repellere oportet: non quidem eas, quae reipublicae inferuntur, & communi vindicta publica propulsantur, sed priyatas, quae iudicibus, & magistratibus compescendae traduntur, ne crimina impunita permanent.

XXXVII

AD duo potissimum capita referre placet officia erga proximos perfecta, quorum primo negativo, neminem laedere iubemur: secundo vero affirmativo, ius suum cuique tribuere adstringimur. His tamen praeceptis non solum perfectae, absolutae, & hominibus congenitae obligationes continentur, sed adventitiae etiam, ex consensu, conventionem, & civili dispositione subortae.

XXXVIII

NEquis tamen existimet, ex praecepto illo neminem laedendi, nocentem. & malefactorem interficere nunquam licere: affirmare cogimur, Principibus, & Magistratibus, penes quos rerum arbitrium, quibusque salus Reipublicae concredita est, non solum permissam, sed à lege naturali imperatam solum animadversionem: *non enim sine causa gladium portant; his tamen seclusis, nec adulterum deprehensum è vivis tollere in statu degentibus conceditur, cum singulis relinquendum non sit, quod per Magistratus publice expediri potest.*

XXXIX.

HActenus de iure naturali disputatum est, cuius principia, existentiam, & proprietates summatim diximus: nunc ad jus gentium studia nostra convertere, tempus est. Licet enim ab illo discretum, & omnium communi placito, ac tacito consensu stabilitum ad societatis tranquillitatem, & pacis conservationem, à ratione tamen naturali descendit, & potissimum ad ea spectat, quae ius ipsum naturale confirmant.

XL.

ERgo supponimus contra paucos aliter sentientes, aliquod esse ius gentium, vim legis habens, ad cuius normam societas primaevo statui superveniens rite humano modo instituat, quodque controversias nationum nullum inter se connexum habentium dirimat: in eoque describendo, Imperatori Justiniano adhaeremus, qui in §. 2. institut. de Jur. nat. gent. & civ. id esse dicit, *quod humanis necessitatibus exigentibus, utilitatibusque suadentibus, usu, & moribus omnium, aut certe moratorum introductum est.*

Huius autem origo causalis immediate descendit ex necessitate, & utilitate gentium post primigeniam bonorum communionem divisarum: cum enim nulla sibi sola sufficeret, ex Poeta, *non enim fert omnia tellus*, ipsa natura per lumen rationis gentes adigit ad ineundae societatis foedus, quo se melius vicissim iuarent. Origo vero formalis huius iuris est pactum tacitum longaevouso firmatum, vim habens legis omnes reciproce obstringentis: *constituerunt enim*, inquit Alberic. *Centilius gentium inter se omnes, vel multae gentes non fortuito, aut altera alterius imitatione, sed quasi ex pacto: non quod convenerint, ut legem scriberent, sed quod utilitas, & necessitas plerumque omnium provocaverit, & obtinuerit consensum: & ex hoc deinceps ius constitutum est.*

XLII.

CUM hoc ius positivum ab hominibus duntaxat inducendum intra terminos vitae coerceatur, & gentium civilem felicitatem respiciat, à iure naturali differtur ratione originis, quia non est homini congenitum: ratione causae efficientis, quia non est à D. O. M. conditum: ratione causae finalis, quia non absolutam naturae necessitatem in intrinseca morum honestate nixam intuetur, sed societatis conservationem, bonos cives formando. Denique ratione obiecti, obligationis, & materiae: ad ea quippe circumfertur, quae ex arbitrio proficiuntur, contrario pacto immutari valent, & eos tantum obstringunt, qui conventioni tacitae se subiecere.

XLIII.

SIC vero acceptum pro iure solum gentium legali, sentim saltem moratioris populos obligandi habentes,

dividitur in affirmativum, negativum, & permissivum, *omnis enim legis virtus est imperare, vetare, permittere.* Primum aliquid agere iubens, ut bellum solemniter per faciales indicere; secundum aliquid omittere imperans, ne scilicet commercia absque rationabili causa inhi-beantur: tertium denique nec praecipiens, nec prohibens, sed negative se habens, bona, ac indifferentia tolerando, & saepe malorum impunitatem extrinsecam indulgendo. Alias vero divisiones, ut inanes, & parum accuratas praetermittimus.

XLIV.

CUM ex haecenus dictis appareat, ius gentium obligationem inducere non solum nationes, ac earum membra, sed etiam Principes, & summa orbis capita devincientem, iudices, & forum dignoscere operae pretium erit. Profecto gentes ipsae, & populi per suos legatos de huiusce generis causis sententiam proferunt: fit enim congressus: producitur siquae in scriptis conventio, usus, & conniventia affertur, adhibentur arbitri, si haec admissio mandato legatorum continetur: et si denique res iniudicata superfit, & congressus irriti evadant, ad martem provocandum, attestante Cassiodor. *quod tunc solum utile est, concurrere ad arma, cum locum apud hostem invenire non potest iustitia.*

XLV.

QUAMquam diximus, ius gentium mutabile esse, quidque verum credimus non solum per accidens, sed etiam per se, directe, ac formaliter (nam cum mutuo consensu inductum sit, eodem modo valet dissolvi) tamen moraliter impossibile videtur, ut totum, & ex omni parte desinat, atque eliminetur: renunciatio enim unius nationis ius aliis competens tollere nequit; etsi ex desuetudine dubium oriatur A.A. de moribus, & gestis regnorum disceptantium scribes consulendi sunt.

XLVI.

EX hoc iure gentium, sicut Ulpianus in leg. 6. de Inst. & iur. introducta bella, discretæ gentes, regna condita, dominia distincta, agris termini positi, aedificia collocata, commercium, emptiones, venditiones, locationes, conductiones, obligationes institutæ, exceptis quibusdam, quæ à iure civili introductæ sunt.

XLVII.

Profecto cum à natura omnia essent communia, cuiuslibetque liberum esset, ea præassumere, quæ sibi magis placerent, dominium occupatione nancisceretur: non quidem proprietatis, hoc enim ex lege gentium ad pacem, & meliorem rerum administrationem, possessionumque diligentioram culturam ex illo Aristotel. *amabile bonum, cuique autem proprium*, inductum est: præeunte exemplo Abrahæ, & Lot, ad iurgia, & contentiones vitandas, regiones dividendum.

XLVIII.

Licet enim ab auctore naturæ res veluti in medio expositæ hominum ditioni omnes subiectæ sint, hoc tamen dominium proprietatis appellatum, quia non meram naturæ exigentiam respicit, sed plenam de re disponendi tamquam sua cum caeterorum exclusione potestatem continet, utilitate, & necessitate propter exuberantem hominum turbam exposcente, consensu saltim tacito gentium receptum est. Quis enim uni, vel alteri Noachidarum familiae bona æquali iure ad universum genus humanum expectantia adicere poterat, nisi reliquorum aliquis consensus accessisset?

XLIX.

UNde dominia primum acquisita esse constat per divisionem, occupationem, & fortitionem, hosque originarios dominii adipiscendi modos vocamus, quia ex his nostra facimus, quae communia antea, vel nullius potestati subiecta fuerant. Alii vero derivativi appellantur, per quos scilicet proprietates uni acquisita in alium transferuntur, seu derivantur.

EX his sane quidam ex facto rem suam in alium transmittere volentis, & huius acceptantis proveniunt: contractus puta, pacta, renunciationes spontaneae, alienationes, donationes, & ultimae voluntates: quidam vero ex iuris dispositione dominia aliquando etiam invito acquirenti adiacentis originem trahunt: ad quos referri solent successio ab intestato, testamentorum factio, usucapio, & praescriptio: sed ne perperam haec intelligantur, scire oportet, pleraque ex his à iure gentium permissivo duntaxat, ac remoto desumi, quoad formam enim, & substantiam iuris civilis existimantur.

LII.

SED fortassis sub praedicta divisione non ita commode omnes titulorum species complectuntur, ut alios praeterea admittere opus non sit: & nos pro maiori brevitate à Iustinian. in tit. de Rei. div. & acq. ipfar. domin. recensitos, & ex eius mente originem à iure gentium ducentes admittimus, & sustinemus sub admonitione praedicta.

LII.

SED cum ex illo Davidis, omnia subiecisti sub pedibus eius, oves, & boves universas, insuper & pecora campi, volu-

lucres coeli, & pisces maris quaeratur; num mare unius cer-
tae gentis ditioni cum aliarum exclusione subesse possit? ex
generali lege, qua nititur occupatio, scilicet quod rem
in nullius dominio existentem animo acquirendi apprehenden-
do nostram facimus, asserere cogimur: non solum mare inter-
num, & undique finibus cuiusdam nationis conclusum il-
lius potestati subiici valere, ita utpote exteris populis piscatio-
nem coralliorum, margaritarum extractionem, aliasque uti-
litates prohibeat; salva navigatione; sed etiam mare aper-
tum ab unoquoque populo vindicari posse, quae parte sua
littora alluit, nisi quatenus humanitatis leges, aut usus in-
noxius extraneis aliquid concedendum suadent, aut inter-
dum iubent. Mare vero plenum acquisitionis, & dominii ex-
pers omnino censemus.

LIII.
QUIA tamen homines à natura aequales conspiciamus, &
 à dominio exempti existimari poterunt, cum revera
 in statu naturae integrae servi incogniti fuerint, sta-
 tuere non abs re erit, servitutem licet contra primae
 naturae conditionem, supposita praevicatione, rationi non
 obistere: ideoque homo alterius potestati subicitur iure bel-
 li, nativitate, emptione, & iusta condemnatione. Et propter
 hanc multiplicem acquisitionem ad modos acquirendi, non
 ad belli caput praesens quaesitum retulimus.

LIV.
SED forte sub praesentibus divisionibus non ita commode
 omnes circumstantias complectimur, ut illos
SIC iure gentium stabilita servitute dubium exurgit
 utrum videlicet servi praefatis modis acquisiti licite
 aufugere valeant, dominorum potestati se subtra-
 hendo? Et certe servos iniuste captos, vel detentos fugere,
 & impediendum repellere posse, notum est: perinde ac si ad
 peccatum cogantur, aut durius tractentur; sed ex adverso
 citra iniuriam in fugam se conicere nequeunt, qui à semet-
 ipsis, vel eorum parentibus venditi, aut ex poena in ser-

utilitatem rediguntur. Verum circa bello captos concludimus
 ex prudentum sententia licite ad suos refugere valere, licet
 domino persequenti resistere non debeant.

LIV

L V.

CUM inter occupationis species recte numeretur venatio, tamquam à naturali ratione proveniens, quidam putavere, nec à Principe interdici posse; nos vero incunctanter asserimus, Principes suis subditis venationem prohibere in locis tam publicis, quam privatis valere, & sibi ipsis reservare, quin obstat praescriptio contraria.

LVI

EGimus hucusque de origine domini, & eius acquirendi modis primitivis: sequitur de derivativis disquirere, quibus adscribenda praescriptio, cuius originem iuri gentium tribuimus, formam vero civili: partem namque est, etiam inter populos liberos, nec ulli addictos immemoriam possessionem olim militasse, & nunc in negotiis exequendis maximam exercere vim.

LVII

HIS de origine domini peractis, eiusque adipiscendi à iure gentium praescriptis modis, pergimus huius legis praecipuam partem, eam maxime, quae societates respicit, explanare. Sane cum homines licet coacteris animantibus ratione, sapientia, & sermone praestantes, imbecilles tamen, infirmi & omnium auxilio destituti ad propulsandos extraneos impetus exoriantur undique indigentes, quippe qui ab ipso statim ortu nihil aliud possunt, quam fragilitatis suae conditione plorata fletibus omnari; necessarium porro fuit, ut eiusmodi necessitatibus consulere, ne vagi, & palantes instar ferarum in fo-

litudine errarent, sed in societate viventes invicem sibi adiumento essent.

LVIII.

Agnosimus certe hominem naturaliter civilem, & sociabilem esse; ac plurima, quibus maxime pollet, inutilia in solitudine remanere: verum cum priusquam corpora politica, seu reipublicae constituerentur, extiterint in familias segreges dispersi, in quibus sibi mutua officia praestare valerent, & facultatibus uti, queis ornati nascuntur, nihilque prohibeat in eadem vivendi forma perdurasse, maiorem utilitatem, & commoditatem primos Cham, & Nemrod adduxisse censemus, ut homines in civitatem cogere, & rempublicam: quam exinde communi consensu receptam juri gentium tribuendam putamus.

LIX.

Ceterum cum nulla societas sine aliqua vi gubernante, & providente consistere possit: nam si omnes aequales essent, & nulli potestati subiecti, unoquoque ex sua sententia, & arbitrio in diversitatem tendente, necessario distraheretur coetus, & dissolveretur civitas, consequitur eundem esse finem, eandemque necessitatem publicarum potestatum, quarum originem remotum auctori Deo acceptum ferimus, usum vero, & exercitium communi hominum placito adicere necesse est.

LX.

SA N E quidem penes ipsam rempublicam imperium, & dominationem ab initio extitisse, proculdubio est: cum par supra parem nullam potestatem haberet; sed ex quo suo munere sancta civitas determinatam regiminis formam optaverit, si in certam familiam,

aut personam summam potestatem transtulerit, poenitentiae locus non est: Nam quod principio voluntatis, potestae necessitatis efficitur: divino oraculo dicente: *subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum, sive Regi, quasi praecellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis.*

LXI.

QUIA tamen haec summa potestas non solum penes unum, verum & penes populum, ac denique penes optimates consistere valet, triplicem regiminis formam statuendam duximus: Democratiam nempe, ubi singuli cives ius suffragii retinent, & in comitiis generalibus quidquid ad summam rerum spectat, & reipublicae universum statum respicit, peragitur: Aristocratiam, ubi per senatum haec alta iurisdictio expeditur: & demum Monarchiam, cum unius potestati omnia committuntur.

LXII.

EX his tamen Monarchia maxime excellit, teste Tacit. lib. i. ann. *discordantis patriae non aliud est remedium, quam si ab uno regetur*: turbidis namque, & in summum discrimen adductis civitatis rebus Dictator senatusconsulto creabatur, cui suprema potestas ea formula conferebatur, *ne quid respublica detrimenti caperet*. Verum praeter has regiminis formas regulares plurimae aliae sunt, quae & irregulares appellantur, seu mixtae, quae ex praedictis simul conyantur, & in quamdam speciem diversimode temperatam degenerant.

LXIII.

Potestas vero, & imperium monarchicum acquiritur vel populi placito, & consensu per electionem, aut successionem haereditariam, sive linealem, vel populo invito armis, & bello subacto. Sed quolibet ex his modis inducto, ita
eius

24
eius ordinationi populus subiectus est, ut si forsan leges con-
diderit, vel consuetudines admiserit, Principis confirma-
tionem ad sui valorem exposcant: *reipublicae enim, ait Asin.*
Gall. apud Tacit. l. 1. ann. c. 12. *unum est corpus, atque*
unius animo regendum.

LXIV.

Postquam discretæ gentes, regna condita, & sociétates ci-
viles statuta fuerunt, bellum iure gentium receptum
est, quod paulo aliter ex Grotio, quam vulgo accipi
solet, interpretandum censeo, nempe ut certa bellorum forma à iure
gentium sit introducta, quam formam, quae habeant bella, eam
peculiares ex iure gentium effectus consequantur; originem ve-
ro eorum saltim temote ex cupiditatibus naturae corrup-
tae depromere oportet: avaritiae namque fraenis laxatis alie-
na appetimus, potiusquam nostra elargimur: inde, uti ait
Chrysostom. *ortum traxit meum ac tuum, frigidum illud*
verbum innumeragens bella.

LXV.

BELLUM ergo, prout à iure gentium descendit, & cer-
tis limitibus circumscriptum est, definitur ex Alberi-
c. Gentil. *publicorum armorum iusta contentio: vel*
si mavis, est eorum, qui suae potestatis sunt, iuris sui per-
sequendi ergo concertatio per vim, vel dolum. Dividitur com-
muniter in aggressivum, & defensivum: illud nempe, quo
ius aliquod persequitur, seu iniuria vindicatur, quae alie-
ter reparari, aut satisfieri nequit: defensivum, quo vis in-
iuste illata cum moderamine inculpatæ tutelae repellitur, ac
pro defensione regni, provinciæ, subditorum, amicorum, aut
confoederatorum suscipitur: in hostile etiam, quod in exte-
ram, & peregrinam gentem dirigitur, & civilem, quod in-
ter eiusdem status membra vertitur, partiri solet.

Hinc

LXVI.

Hinc absolute certum est, bellum iuste exortum, & debitis conditionibus praeditum, licitum esse, non repugnans naturae legi, & à iure gentium stabilitum, seu eius forma legitima designata. Verum acque falsum aestimandum est multorum principum, qui victoriarum eventu belli iustitiam metiuntur: haec quippe ratione immaniſſima Turcarum tyrannis tot victoriis de Graecia, & Hispania reportatis, iusta efficeretur, nec Israeliticus populus tam saepius caedi à veri Numinis hostibus potuisset.

LXVII.

Sane iustitia belli in eo maxime sistere notum est, si defensivum sit, quod defensio necessario suscipiatur, & aggressor aliter induci nequeat, ad omitendum invasum: quod adsit iusta causa, opinio finitimus, aut existimatio, vel persuasio iustitiae, ac denique recta intentio, quae non ex libidine dominandi, aut ex privata vindicta, sive virium, & potentiae vana ostentatione proveniat, sed duntaxat scopum habeat, populum immunem ab iniuria reddendi, & pacem armis comparandi.

LXVIII.

QUOAD bellum vero aggressivum, etiam tria adesse oportet, ut iuste moliatur: eadem, nimirum iusta causa, rectus finis, ac praeterea auctoritas in indiciente: hoc enim ex iure summae potestatis descendit, seu ex illa qualitate quae sermone vulgari *Soberania* appellatur: exinde bella, quae civilia diximus, & tamquam membrum divisionis censentur, ea sunt,

quae gerit Princeps, vel Magistratus erga subditos rebelles, & contumaces; secusvero seditiones, & dissensiones, quae omni rectae obfistunt rationi.

LXIX.

INITIUM tamen iustum belli non satis est in causa, ut prosequatur, cum hostis se paratum profitetur, iniuriis satisfacere: etenim reparandi, vindicandi, aut repellendi causa solum potuerat ad arma licite permovere: aut securitatis publicae (pacta satisfactione, & compensatione) in futurum si dubitetur, exigi possunt, & solent in hunc finem cautiones, & aliorum sponfiones, quas vulgo *garantias* vocant.

LXX.

SED; num Principi, aut Reipublicae, qui per alterius dissolutionis terras ad bellum iustum erga suum adversarium instituendum, exercitum perducere sollicitè appetit, transitus permitti debeat? discuti solet. Et quidem si innoxius, & pacificus sine proprio damno, & alterius belligerantis querela, concedi valeat, praemissa de non laedendo cautione, amice expetitus annui debet; verum si à Principe, vel Republica neutri belligerantium adhaerenti negetur, exercitus vicinus poterit armis, & bello viam sibi aperire: eo tamen moderamine prae oculis habito, ne impedientem ulterius expugnet, quam par est ad iustam alias expeditionem prosequendam.

LXXI.

ETIAM ex iure belli res hostium contrectare licet, sacra tamen revereri necesse est. Unde simulacra, in quibus Numen aliquod inesse creditur, violari aut corrum-

rumpi ab eadem religionem profitente nefas erit ; ce-
 teras vero res sacris usibus deservientes , & quae magni
 aestimantur , de medio auferre iuri gentium non repug-
 nat , dummodo reverentia illis debita pertractentur , eo
 solo fine , ne aliquando in profana convertantur , & pro
 temporum necessitate hostium indigentiae sublevandae pro-
 ficiant.

LXXII.

SED anceps quaestio ; an christiani victores possint ius-
 to saltem ex sua parte bello aprehensos captivos
 christianos ad militiam cogere , ut contra priores
 suos duces , & Principes arma sumant ? Et sane hodie ex iure
 gentium , moratorum nempe , servi non efficiuntur bello
 capti , ita ut vendi possint , ad operas urgeri , aut alia simi-
 lia pati : proinde nec sacramentum militare per bellicam apre-
 hensionem putamus abrumpi.

LXXIII.

Repressaliae , quae ius sunt , quo magistratus , sive se-
 ipsum , sive suos in casu denegatae ab extraneis ma-
 gistratibus iustitiae ab illata per eosdem iniuria vin-
 dicat , redditque indemnes , licet à natura originem ducant ,
 vi tamen formae ad ius gentium referuntur , quo sancitum , ut
 pro republica subditorum bona oppignorata habeantur : ut
 vero licite fiant , manifesta , gravisque iniuria praecesserit ,
 opus est : ac postquam superior delinquentem admonuerit ,
 satisfactionem , quam culpabiliter recusat , desumere iubeat ,
 & ne plus damni inferatur , quam praecudicio respondet.

HIS de bello peractis, nonnihil de foederibus differere oportet, quae inter personas publicas, & supremas potestates intercedunt, ac pro liga, pacto, societate, seu amicitia sumuntur, definiri que solent: *Conventiones publicae à personis summa praeditis potestate legitime initae communitalis causa*: horum autem origo societati civili coeva censetur: postquam enim gentes in unam rempublicam rationalem coaluerunt, divisio subsecuta est, commercia, & negotia utilitati, ac commoditati humanae proficua recepta sunt: foederum demum, pactorum, sponzionum conventio in mutua fide consistens ad ea firmanda admissa est.

Materia foederum duntaxat sunt res honestae, & licitae, pax publica nimirum, vera religio, matrimonia, successiones, commercia, auxilia, bellum, induciae, aliave negotia reipublicae salutem expectantia: eapropter cum potius bonum socium, ac bonum civem, quam bonum hominem formare nitantur, ex gentium communi placito descendere notum est, etsi eorum implementum a lege naturali praeceptum reperitur.

CERTUM ergo evadit, foedera, quibus pax publica sancitur, aut plures Principes, seu Respublicae mutuo inter se vinculo devincuntur sine technis, amphibologisque celebranda, atque ita sancte facta sancte custodienda: quod si aliquod dubium exoriatur ob verborum perplexitatem talis interpretatio adhibenda est, qualis ex vocum proprietate, & gentium consuetudine, sprete ingeniorum subtilitate

te, peti possit. Verum enim vero valde agitur inter D. D. num liceat cum infidelibus foedera inire? Et quoad res adiaphoras, seu alium infidelem bello coercendum omnes affirmant: nos vero etiam licita asserimus, quando erga alium fidelem pacifcuntur: in bello nempe aperte iusto, secluso omnis scandali periculo, & praeiudicii, vel damni in religionem catholicam non emerfuri morali interveniente certitudine.

LXXVII.

LXXXI

Bellum, & cum hoste contracta foedera sequitur pax, quae districte, ac habito respectu ad tumultus bellicos definitur: *amicitiae restauratio inter eos, qui hostes invicem erant.* Pax enim est belli finis, & bellum geritur, ut pax obtineatur. Dividitur in publicam, & privatam, perpetuam, & temporalem, universalem, & particularem: & licet per se spectata à natura praecipiat, in ordine ad bellum à iure gentium ortum habet, eiusque feriendae facultas, sicut & bellum indicendi ad Maiestatem pertinet, ac penes summos imperantes duntaxat residet.

LXXXVIII.

PACE legitime conventa, etiam cum eo, qui bellum iniustum gessit, promissa ita religiose servari oportet, ut nec exceptio partis asserentis, se per metum adactum ad inenndam pacem, nec cuiuslibet, ecclesiasticae potestatis dispensatio obligationem enervare queat. Si tamen metu gravi, & armata vi extorqueatur pax in bello ex parte victoris manifeste iniusto, quae alias nisi maioris mali vitandi gratia contracta non esset, dominium provinciarum in pactione comprehensarum in victorem iniustum, & cogentem non transfertur.

LXXIX.

SED difficilis quaestio est; an Princeps successor obstringatur paci servandae, quam antecessor confecit? Et Principem etiam ex certa lege regni, aut electionis iure regnantem pactis sui antesignani devinciri, etsi posterorum nulla facta sit mentio, plusquam certum est.

LXXX.

LXXXI.

CUM Legatorum ministerio supremas Potestates utantur ad pacem ineundam, superest tandem de his aliquid subiungere. Describi autem potest Legatus: *minister publicus à summa potestate ad aliam similem, vel dignitate inferiorem, supremo tamen imperio pollentem destinatus, ut negotium sibi commissum mandantis nomine expediat.* Horum alii ordinarii sunt, alii extraordinarii: alii sunt primi ordinis, alii vero secundi: alii simplices, alii plenipotentarii: quidam duntaxat residentes. Omnium vero officium ex gentium usu, & communi tacito consensu originem ducens in iis maxime nititur, quod auctoritatem nimirum mittentis conservare pro viribus studeant, eiusque desiderii in expediendis negotiis plene inserviant; neminique, nisi Regi, eiusque Ministris ad haec constitutis gestorum rationem reddant.

LXXXII.

Denique quia Legatorum privilegia recensere, nimis longum esset, praecipua tantum enarrare constitui. Hi enim sine iusta causa repudiari nequeunt: factum eorum potestatis mittentis censetur: privilegio securitatis gaudent: in locis sui muneris conveniri ex causis civilibus, sive personalibus, sive realibus, nec ex criminalibus plerumque possunt. Iam tandem, finem curis im-

ponere, tempus est: sed prius huius opellae lectores, quos solos futuros esse huius pugnae iudices video, exoro, ut nullum personae respectum habeant, sed considerent Deum: quae sua est potentia: subinde linguas infantium fecisse dif- fertas: asinae elingui usum linguae dedisse: rudes denique piscatores eatenus erudisse, ut sua postmodum doctrina to- tum illustraverint orbem: exoro insuper, ne illos moveat, quod plurimi sint, qui mihi adversentur, quoniam facile est, concludi multos in manu paucorum, & de coelo fortitudo est: obtestor demum me ex Auctoribus patriis, iisque viris acerrimi ingenii, solidioris doctrinae, purioris, & securio- ris scholae haec theoremata decerpisse: et siqua forsan opi- nio vobis recens, & singularis videatur, ne vos novitatis odio rapi sinatis, precor: non enim oportet numerare, sed ponde- rare sententias. Unus in arenam descendo, pro lege naturali, & gentium pro viribus pugnaturus, Deo quidem favente, quem nullus rectius invocat, quam qui pro tuenda veritate orat.

Propugnabuntur in Regia Vallisoletana Academia à D. Josepho Antonio Mon & Velarde in maiori Sanctae Crucis Collegio purpurea cruciferaque toga Hospite decorato.

IX. Kal. Maias: ann. Dom. MDCCCLXIX,
 Mane ab hor. IX. ad XI. Vespere à III. ad V.

DD. Decanorum Utriusq. Jur. Sacr. Theolog. & Philosoph. examinae praemisso typis mandata Vallisoleti apud Thomam Santander.

Hoc opus, hoc studium parvi
properemus & ampli,
Si patriae volumus, si nobis vi-
vere cari.

Horat. lib. I. epistol. 3. vers. 97.

IX. Kal. Mens. ann. Dom. MDCCCLXIX.
Mense ab hor. IX. ad XI. Vespere a III. ad V.

DD. Decanorum Universitatis Sacrae Theologiae & Philosophiae
examinis praenitio typis mandata Vallisolei
aedit Thomam Sander.

